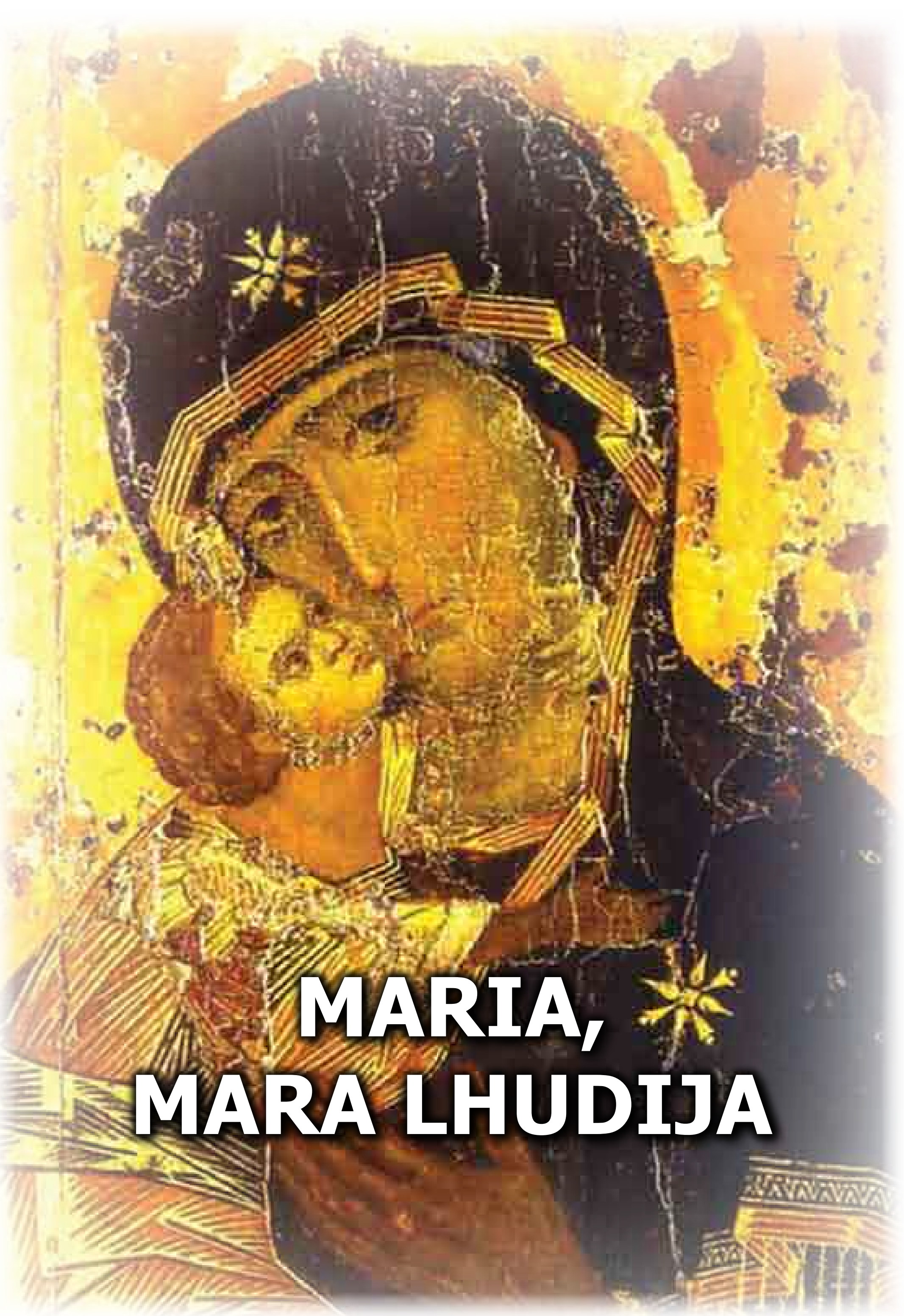

MARIA, MARA LHUDIJA

Il-glorja ta' Marija hi riżultat tal-fidi tagħha, u mhux tal-fatt li hi membru tal-poplu Lhudi. Eliżabetta tgħid lil Marija: "Hienja dik li emmnet". Imma l-fidi tagħna fl-Inkarnazzjoni ġġegħelna ndaħħlu lil Marija u lil Ġesù fil-kuntest soċjali u reliġjuż tagħhom fil-Galilija ta' l-ewwel seklu.

Kull filgħodu Marija, bħan-nies Lhud kollha, kienet tlissen talba ta' barka meta tqum: "Tkun imbierek Mulej li ħlaqtni skond ir-rieda tiegħek". L-irġiel kienu jitolbu tliet barkiet diversi.

F'kelma oħra, kuljum Marija kienet taċċetta l-kondizzjoni tagħha ta' mara, li fil-Lvant kienet dejjem meqjusa bħala inferjuri għar-raġel. Kienet tfakkar li hi kienet ħlejqa ta' Alla u li Alla kien inkuruna l-ħlejqa tiegħu bil-glorja u l-ġieħ, kif jgħid is-Salm 8.

Marija titlob fis-Sinagoga

Marija kienet taf bħal-Lhud kollha li l-ġisem tar-raġel u tal-mara hu tempju ta' l-Ispirtu. Filun ta' Lixandra u Pawlu ta' Tarsu kienu żviluppaw din it-teoloġija. Bħat-Tempju kull bniedem iġorr fih innifsu l-Menorah fuq wiċċu, fejn hemm seba' fetħiet (widnejn, għajnejn, imnieħer, ħalq). Mela li tixgħel il-Menorah (kandelabru) fuq il-wiċċ ifisser li titbissem lill-ieħor, li tħares lejn l-ieħor bis-simpatija u titrasmettilu d-dawl ta' l-Ispirtu.
Marija kellha l-possibiltà li tmur fis-sinagoga, għaliex fl-ewwel seklu s-sinagogi kienu sempliċi ħafna: kamra rettangolari li kien fiha bieb. Is-sinagogi antiki ta' Gamala, Ġeriko u Masada għadhom jidhru b'din id-dispożizzjoni. Is-siltiet tat-Talmud jgħidulna espressament li n-nisa setgħu jmorru fis-sinagoga. Ukoll jekk għan-nisa ma kienx hemm l-ebda obbligu li jitolbu fis-sinagoga, irridu nfakkru element importanti: l-isbaħ talbiet fil-Bibbja huma talbiet magħmula min-nisa (il-kantiku ta' Mirjam, oħt Mosè [Eż 15,19-21], il-kantiku ta' Debora [Mħ 5,1-31], il-kantiku ta' Anna [1Sam 2,1-10], it-talba ta' Ester [Est 4C,12-30]).
Fis-sinagoga Marija setgħet faċilment titgħallem bl-amment it-talbiet tan-nisa li dwarhom titkellem il-Bibbja. Kienet tisma' lill-irġiel ta' kuljum ilissnu t-talba tax-Shema Israel. Kienet tisma' l-kantiċi tal-Qaddej ta' Alla li kienu jfakkru li l-missjoni ta' Israel hi dik li jwassal id-dawl lid-dinja. Marija wkoll kienet tidħol f'din il-prospettiva filwaqt li tilqa' li tkun il-qaddejja tal-Mulej.

Marija twettaq għemejjel ta' karità

Meta Marija marret iżżur lil Eliżabetta, fil-Magnificat hi tfakkar diversi siltiet mill-Iskrittura. Dan juri kemm hi kienet midħla tal-Kotba Mqaddsa.
Il-Ġudaiżmu mhuwiex

ortodossija (duttrina skond il-verità), imma ortoprassi (imġiba skond il-verità). Is-siġra tingħaraf mill-frott tagħha. Nafu li l-Lhud kienu jiddistingwu ruħhom meta jwettqu għemejjel ta' karità. It-Targum ta' Ġen 35,9 joffri lista ta' għemejjel ta' karità: li wieħed jieħu sehem fil-festi tat-tieġ, għaliex Alla ħalaq lil Adam u lil Eva; li wieħed jifraħ ma' min jifraħ u jibki ma' min jibki; li wieħed iżur il-morda, li jfarraġ lil dawk li huma mnikkta, li jidfen il-mejtin, li jaqsam ħobżu ma' min hu bil-ġuħ u jlibbes lil min hu għarwien.
Marija, mara Lhudija, kienet tqiegħed fil-prattika dawn l-għemejjel ta' karità. Assistiet għat-tieġ ta' Kana, għaliex din kienet l-ewwel għemil ta' karità li kull Lhud jrid jagħmel. Jidher ċar li l-Evanġelju ta' Ġwanni ma jillimitawx is-sinjal (miraklu) ta' Kana għal dan is-sens letterali. Iżid miegħu s-sens spiritwali ħafna

aktar għani. Marija kienet twettaq ukoll għemil ieħor ta' karità: hi tmur iżżur lil Eliżabetta, kuġina tagħha, li kienet tqila. Mill-ġdid Luqa ma jillimitax ruħu biss għax-xena fis-sens letterali. Imma lanqas ma nistgħu neliminaw dan is-sens letterali.
Fil-kitba apokrika magħrufa bl-isem ta' Dormitio Mariae, jingħad li, qabel ma mietet, Marija talbet lill-qaddejja tagħha biex wara mewtha kellha tagħti l-ilbies tagħha lill-foqra. Mill-ġdid l-apokrifu jippreżenta lil Marija bħala mara li tqiegħed fil-prattika l-għemejjel ta' karità.

Marija tosserva l-Liġi ta' Mosè

Il-Ġudaiżmu jinsisti ħafna dwar ir-regoli ta' safa, u l-aktar fil-każ tal-mara. Marija osservat dawn ir-regoli. F'Nazaret instabu tliet "miqwaot", jiġifieri banji għall-purifikazzjoni tan-nisa. Nafu li 40 jum wara t-twelid ta' Ġesù Marija marret biex tippreżenta lil Binha fit-Tempju u biex toffri skond il-liġi ta' Mosè s-sagrifiċċju tal-foqra: "Wara li għalqilhom iż-żmien għall-purifikazzjoni tagħhom skond il-Liġi ta' Mosè, ħadu lit-tifel Ġerusalemm biex jippreżentawh lill-Mulej" (Lq 2,21). Lev 12,2-4 jgħid li meta mara twelled tarbija tifel hi kellha tibqa' mniġġsa għal sebat ijiem. Fit-tmien jum kellha tieħu t-tifel għaċ-ċirkonċiżjoni. Imbagħad kellha tibqa' 33 jum ieħor biex tissaffa min-nixxiegħa tad-demm tagħha: ma setgħetx tmiss l-ebda ħaġa mqaddsa u ma kellhiex tidħol fis-santwarju, sakemm ma jkunux għaddew il-ġranet tal-purifikazzjoni tagħha. Marija osservat dawn ir-regoli mingħajr ma stenniet l-ebda privileġġ.
Kull nhar ta' Sibt Marija kienet tħejji l-musbieħ fuq il-mejda tal-familja, u kellha l-privileġġ li tlissen it-talba ta' barka meta kienet tixgħlu: "Tkun imbierek Mulej li tlabtna biex nixegħlu dan id-dawl". Il-mara titrasmetti d-dawl meta hi ssir omm. Pawlu l-Fariżew jirrepeti dan it-tagħlim: il-mara ssalva ruħha billi tnissel l-ulied u ssir omm (1Tim 2,15). Wara din iċ-ċerimonja kienet issir iċ-ċena ta' lejlet is-Sibt, u ġeneralment wara l-ikla kien isir kant ta' xi għanjiet. Il-jum tas-Sibt kellu jkun "oneg", jew gost, għaliex kien ifakkar il-ħolqien. Alla nnifsu kien straħ wara li kien ħalaq is-sema u l-art.

Marija tmur f'pellegrinaġġ

Marija kienet tmur f'pellegrinaġġ lejn Ġerusalemm. Nafu mill-Bibbja li kienu biss l-irġiel li kellhom l-obbligu li jmorru tliet darbiet fis-sena Ġerusalemm biex "jidhru quddiem il-Mulej". Imma l-għejun Lhud jgħidulna li fl-ewwel seklu, x'aktarx taħt l-influss tal-Griegi u tar-Rumani, in-nisa riedu huma wkoll imorru f'pellegrinaġġ. It-Testment il-Ġdid ukoll jikkonfermalna dan: kienu jitilgħu familji sħaħ lejn Ġerusalemm. Għall-festa ta' Sukkot (Għarejjex) kienet tingħata ikla speċjali lin-nisa. Iċ-ċerimonja kienet tissejjaħ: il-hena ta' min jimla l-ilma (simhat bet ha shoeva).
Meta Ġesù kellu 12-il sena għamel il-bar Mitswa (ukoll jekk dan l-isem hu tardiv, imma r-rit kien diġà jeżisti kif jirriżulta mill-Mishna Abot). Marija kienet preżenti flimkien ma' Ġużeppi u lissnet il-barka: "Imbierek int Mulej li neħħejtli minn fuq spallejja r-responsabilità ta' dan it-tifel". F'Nazaret Ġużeppi u Ġesù kull filgħodu u filgħaxija kienu jlissnu ix-Shema Israel (Dt 6,4). Marija kienet tisma', kienet tingħaqad fis-skiet mat-talba tagħhom, bħalma kienet tagħmel kull mara edukata. Ġużepp u Ġesù kienu jlissnu t-talba tal-Qaddish meta kienu jkunu qraw silta mill-Iskrittura. Ukoll f'din l-okkażjoni Marija kienet tisma': "Ħa jkun imfaħħar, igglorifikat u ċċelebrat l-Isem qaddis tiegħek. Ħa tiġi saltnatek fi żminijietna". Marija kienet taf li t-tqaddis ta' l-isem

kien jiġi mhux mill-kliem, imma permezz tal-ħajja. Fl-apokrifi, u b'mod partikolari fil-Protovanġelu ta' Ġakbu, Marija tiġi ppreżentata bħala Sara ġdida, bħala Rebekka ġdida, u bħala Rakele ġdida. Luqa diġà jippreżenta lil Marija bħala Sara ġdida: "Għal Alla ma hemm xejn li ma jistax isir". Din il-frażi ta' l-anġlu tinstab digà fir-rakkont tal-wegħda li saret lil Sara, il-mara sterili: "Għal Alla ma hemm xejn li ma jistax isir". L-apokrifu tad-Dormitio Mariae jippreżenta l-aħħar ġranet ta' Marija taħt forma ta' testment. Nafu li l-ġeneru letterarju tat-testment kien użat ħafna. Marija tagħti l-aħħar rieda tagħha lil Ġwanni u lil Pietru. Imbagħad tiċċelebra l-aħħar festa ta' l-Għarejjex, għaliex din il-festa kienet ippreżentata bħala antiċipazzjoni taċ-ċelebrazzjoni tal-qawmien tal-ġisem mill-imwiet. Marija tieħu l-palma f'idha, titla' fuq l-Għolja taż-Żebbuġ, l-għolja tal-qawmien mill-mewt. Iċ-ċerimonja tad-difna tiġi ċċelebrata skond kif kien isir fil-kultura Lhudija. L-appostli jkantaw is-salm ta' l-Għid: "Meta Israel ħareġ mill-Eġittu". L-ikonografija biżantina tuża ħafna din is-silta apokrifa biex tfakkar l-aħħar waqtiet tal-ħajja ta' Marija fuq din l-art. Billi t-tradizzjoni Lhudija kienet għarfet li Mirjam, oħt Mosè, kienet mietet permezz ta' bewsa ta' Alla (al pi Adonai) u li ma kinetx rat it-taħsir tal-qabar, il-komunità Lhudija-Kristjana bdiet tgħid li Marija hi Mirjam il-ġdida. Bħal Mirjam il-ġdida hi mietet bil-bewsa ta' Binha: Ġesù jersaq lejn ommu, ibusha u jieħu lil ruħha, li mbagħad iħalliha f'idejn l-arkanġlu Mikiel. Marija ma kellhiex id-dehra ta' l-anġlu tal-mewt.

Marija, mara umli u fqira ta' Jaħweh

Ejjew nieqfu għal ftit fuq il-Magnificat, li mhix opra tat-teoloġija ta' Luqa, imma espressjoni tal-fidi biblika ta' Marija. Hu importanti li ninsistu fuq it-traduzzjoni: "Għax Hu xeħet għajnejh fuq iċ-ċokon tal-qaddejja tiegħu". Tapeinosis ma tfissirx umiltà, imma kondizzjoni umli u fqira (bil-Malti tradotta bil-kelma "ċokon"). Luqa hu l-evanġelista

tal-fqajrin. Jekk Marija tiftaħar bl-umiltà tagħha, x'tip ta' umiltà kienet tkun din?
Iż-żewġ versetti li juru l-intenzjoni ta' tifħir (Lq 1,46b-47): "Ruħi tfaħħar il-kobor tal-Mulej ... għax Hu xeħet għajnejh fuq iċ-ċokon tal-qaddejja tiegħu", isibu diversi riferimenti fis-Salmi: "Bierek, ruħi tiegħi, il-Mulej; b'qalbi kollha nbierek l-isem qaddis tiegħu (...) Bierek, ruħ tiegħi, il-Mulej" (S 102,1.22; cf. 103,1.35). Meta tirreferi għall-esperjenza reliġjuża tagħha, Marija tassumi l-atteġġjament ta' nisa ta' l-imgħoddi, partikolarment Anna, li sabu motiv għall-ferħ tas-salvazzjoni. Dan tagħmlu bl-espressjoni: "xeħet għajnejh fuq iċ-ċokon (tapeinosis) tal-qaddejja tiegħu". "Fraħt bis-salvazzjoni tiegħek" (1Sam 2,1). "(Mulej) jekk inti tħares lejn il-hemm tal-qaddejja tiegħek..." (1Sam 1,11).
It-tema tal-ferħ jidwi fil-kliem ta' omm Israel, Lija, u wkoll f'dawk ta' Ġuditta: "Ferħana issa! Għax in-nisa jifirħuli" (Ġen 30,13). "Meta resqu lejha, bdew ifaħħruha lkoll b'leħen wieħed u jgħidulha: 'Bik titkabbar Ġerusalemm! Bik jiftaħar Israel! Int il-foħrija tal-poplu tagħna!" (Ġdt 15,9).
Tifkira oħra ta' Sara tinsab fil-kliem: "Ġiebli t-tbissima Alla; kull min jisma' jitbissimli" (Ġen 21,6).
Marija tiġi ppreżentata bħala mara ta' talb skond il-mudell tas-Salmi li hi kienet tlissen. Biżżejjed nikkwotaw xi versetti mis-salmi: "Imma jien fil-Mulej nifraħ, nitgħaxxaq bis-salvazzjoni tiegħu" (S 34,9). "Nifraħ u nithenna għat-tjieba tiegħek, int, li rajt l-hemm tiegħi, li għaraft id-diqa ta' qalbi" (S 30,8). "(Il-Mulej) qaddis u tal-biżà hu ismu" (S 110,9). L-affermazzjoni tal-Magnificat dwar il-ħniena dejjiema ta' Alla (v. 50) issib silta tixbaħha fis-Salm 102: "Daqskemm huma s-smewwiet 'il fuq mill-art, hekk hi kbira tjubitu ma' min jibża' minnu (...) / Bħalma jħenn il-missier għal uliedu, hekk iħenn il-Mulej għal min għandu l-biża' tiegħu (...) / Imma t-tjieba tal-Mulej minn dejjem għal dejjem ma' dawk li għandhom il-biża' tiegħu, u s-sewwa tiegħu ma' wlied uliedhom" (S 102,11.13.17).
Il-ħniena, li hi l-imġiba kostanti ta' Alla, hi t-tema li tmexxi l-Magnificat u li torbot flimkien l-esperjenza personali ta' Marija ma' dik ta' Israel. Marija taqra l-opra ta' Alla fid-dawl ta' l-għemejjel antiki favur il-poplu ("għamel miegħi ħwejjeġ kbar – Hu wera l-qawwa ta' driegħu"), u bil-maqlub, tara l-ġejjieni tal-poplu mibdul mill-għemil li Alla wettaq fiha. Din l-opra mhux biss tikkorrispondi għall-aġir passat tal-Mulej u għall-imġiba kostanti tiegħu lejn il-bnedmin, imma saħansitra tikkostitwixxi t-twettiq tal-wegħdiet magħmulin lill-missirijiet favur in-nisel ta' Abraham.

Frédéric Manns OFM
("La Terra Santa"
[Marzu-April 2008] 10-13)